

РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ПІСЛЯВОЄННІЙ ВІДБУДОВІ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

ГРИНІВ Володимир¹, КЛЕПАНЧУК Ольга²

¹Львівський торговельно-економічний університет

<https://orcid.org/0009-0004-3721-6574>

vhryniv@gmail.com

²Львівський національний університет імені Івана Франка

<https://orcid.org/0000-0001-7764-614X>

o.klepanchuk@gmail.com

Дослідження присвячене виявленню взаємозв'язків між активізацією інвестиційної діяльності та можливістю післявоєнного відновлення торговельної галузі України та її подальшого результативного розвитку на основі інноваційних зрушень. Для вирішення поставлених завдань використано методи формалізованого аналізу наукової літератури, у поєднанні з аналізом статистичних показників розвитку торговельної галузі у довоєнний період та під впливом повномасштабної війни. Підтверджено вплив інвестиційних процесів на розвиток торговельної галузі, що дає підстави стверджувати про їх важливість для її післявоєнного відновлення. Виявлено довоєнні тренди капітальних інвестицій, що доводить зацікавленість вітчизняних інвесторів у розвитку внутрішньої торгівлі. Виявлено проблеми функціонування галузі в умовах війни та організаційні проблеми управління торговельною галуззю. З'ясовано соціально-економічну місію торговельної галузі та сформульовано головні цілі управління інвестиціями в розвиток торгівлі. Висвітлено роль співпраці з іноземними інвесторами в довгостроковій перспективі для запровадження продуктивних, організаційних і маркетингових інновацій в якості основи післявоєнного розвитку. Виявлено можливі негативні наслідки лібералізації торгівлі для вітчизняного товарного ринку та ринку праці. Розроблено параметри інституційного регулювання інвестиційної активності та надано практичні рекомендації щодо розробки стратегії відновлення вітчизняної галузі торгівлі на засадах сталого розвитку економіки України. Відновлення ефективної діяльності торговельної на засадах інноваційності потребує розробки механізмів ефективної інноваційно-інвестиційної підтримки, що відкриває перспективи подальших досліджень.

Ключові слова: інвестиційна діяльність; післявоєнне відновлення; інновації; торговельна політика; інституційне забезпечення; стратегічне планування; сталий розвиток економіки

<https://doi.org/10.31891/mdes/2023-8-24>

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ АБО ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Повномасштабна неспровокована військова агресія росії проти України спричинила до загибелі або інвалідизації значної кількості цивільних українців, знищення в результаті бойових дій житлової, соціальної транспортної та виробничо-господарської інфраструктури, тимчасової окупації частини українських територій. Водночас в результаті війни відбувся різкий занепад різних галузей вітчизняної економіки, у т.ч. зазнала проблем галузь торгівлі. Невизначеність розвитку ситуації, зростання геополітичних ризиків, нестабільність фінансового ринку та ринків споживчих товарів, зростання цін на енергоносії та ресурси, перебої у ланцюгах постачання – все це зумовлює проблеми післявоєнного відновлення. Водночас із початком війни значна частина суб'єктів господарювання галузі опинились перед викликами, подолання яких стандартними інструментами розвитку бізнесу є неможливим. Наявність системних ризиків, пов'язаних з війною, вказує на неможливість ефективної відбудови галузі, спираючись виключно на усталені до війни механізми її функціонування, що актуалізує потребу пошуку можливостей та шляхів інвестиційного забезпечення процесів відновлення та подальшого розвитку на інноваційних засадах для подолання окреслених викликів.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ ОСТАННІХ РОКІВ, У ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ

Дослідження проблематики впливу повномасштабної збройної агресії на різні елементи економічної системи України та виявлення можливостей подолання пов'язаної із війною соціально-економічної кризи є гостро затребуваним у спільноті вітчизняних науковців, що зумовлює достатньо велику кількість наукових публікацій. Так, І. Хмарська, К. Кучерява, І. Клімова визначили сутність післявоєнного відновлення як багатовекторний процес запуску галузей, які втратили можливість повноцінного функціонування в результаті війни [1]. М. Шаповалов показав, що залучення інвестицій сприятиме зменшенню регіональних диспропорцій і забезпечить економічне відновлення постраждалих регіонів [2]. Досліджуючи роль євроінтеграції у процесах післявоєнного відновлення, В. Гришко та Б. Киричук дійшли до висновку про необхідність пошуку інвестиційних партнерів та створення узгоджених з ними планів [3]. Розглядаючи сценарії післявоєнного

відновлення, З. Шацька рекомендує обрати для відбудови модель технологічно-цифрової реструктуризації на засадах міжгалузевої інтеграційної взаємодії суб'єктів бізнесу та науки за підтримки держави [4].

Зрозуміло, що в коло наукових інтересів зарубіжних науковців більше потрапляли проблеми впливу війни на глобальні торговельні процеси в світі, Так, Р. Chowdhury, Н. Medhi, К. Bhattacharyya та С. Hussain вивчали проблеми погіршення взаємозв'язку продовольство-енергія-екосистема і запропонували стратегію відновлення ресурсів та екосистеми України [5]. Вивчення ризиків та економічної вразливості переривання глобальних ланцюгів поставок в контексті російсько-української війни досліджували L. Cui, S. Yue, X.-H. Nghiem та M. Duan [6]. Особливу цінність для цілей нашого дослідження представляє аналіз торгових прогнозів МВФ для країн у кризі, проведений Th. Eicher та R. Kawai [7] та дослідження наслідків війни на геополітику ланцюгів поставок, здійснене J. Sheth та C. Uslay [8].

Що стосується проблеми активізації інвестування у післявоєнне відновлення галузі торгівлі в Україні, то для вивчення цього питання у нашому дослідженні ми спиралась на науковий доробок таких вчених, як В. Апопій [9], С. Лихолат [10], М. Барна [11], Т. Ставерська [12], О. Трут [13], Н. Попадинець [14] та інших дослідників, які вивчали різні аспекти функціонування торгівлі в умовах кризи та можливі шляхи її подолання.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Попри багатий науковий досвід, роль інвестицій у післявоєнній відбудові економіки України і галузі торгівлі зокрема залишається нерозкритою, що потребує її всестороннього вивчення для напрацювання у подальшому концепції інноваційно-інвестиційної активності як фактору післявоєнної відбудови вітчизняної торговельної галузі. Досі у науковому середовищі не розглядалися питання необхідних інвестицій для відновлення торговельної інфраструктури. Попри значну кількість наукових публікацій, їх тематична спрямованість здебільшого є вузькоспеціалізованою, натомість концептуальні основи післявоєнного відновлення галузі залишаються нерозробленими.

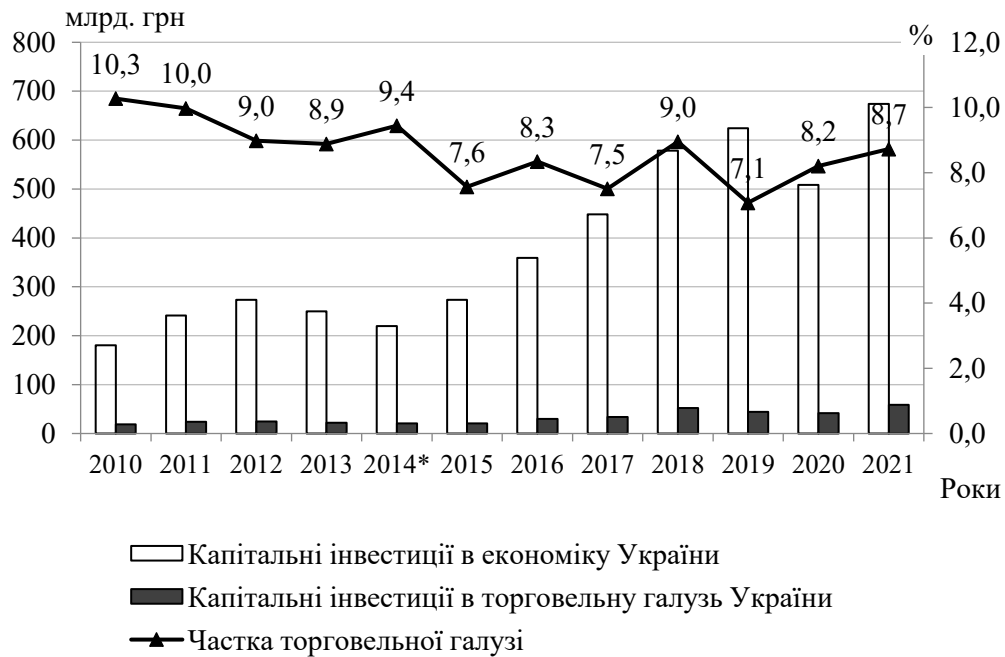
ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою цього дослідження є виявлення можливих взаємозв'язків між активізацією інвестиційної діяльності та можливістю післявоєнного відновлення торговельної галузі України та її подальшого результативного розвитку на основі інноваційних зрушень. Відповідно, завданнями стало здійснення ґрунтовного аналізу наукової літератури з проблематики інвестування в торгівлі, виявлення довоєнних трендів впливу інвестування на результативність діяльності галузі, виявленні прогалин у плануванні її розвитку, окреслити параметри інституційного регулювання інвестиційної активності та практичні рекомендації щодо розробки стратегії відновлення вітчизняної галузі торгівлі на засадах сталого розвитку. Для вирішення поставлених завдань використано методи формалізованого аналізу наукової літератури, у поєднанні з аналізом статистичних показників розвитку торговельної галузі у довоєнний період та під впливом повномасштабної війни.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Особлива роль у післявоєнній відбудові вітчизняної торговельної галузі належить активізації інвестиційних процесів, адже для забезпечення формування ефективної економіки Україна потребуватиме не лише відновлення торговельної інфраструктури на звільнених територіях, але і реалізації значних інноваційних проєктів, пов'язаних із гармонізацією ритейлу з торговельними практиками Європейського союзу. Традиційно на долю торгівлі припадає значна частка капітальних інвестицій (рис. 1).

Як видно з наведених даних, попри незначне скорочення частки капітальних інвестицій у торговельну галузь, в загальному тренд свідчить про синхронізацію динаміки капіталовкладень і вказує на значну зацікавленість вітчизняних інвесторів у розвитку внутрішньої торгівлі. Отож, можна стверджувати, що в цілому торговельна галузь до війни, використовуючи капітальні інвестиції, розвивалась доволі динамічно (табл. 1).

Примітка: * - тут і в подальшому починаючи з 2014 р. дані наведено без урахування тимчасово окупованої території АР Крим, м. Севастополя, Донецької та Луганської областей

Рис. 1. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності у 2010-2021 рр.

Джерело: побудовано за даними [15]

Попри скорочення кількості діючих суб'єктів господарювання в галузі торгівлі (в основному у 2021 р. через карантинні обмеження діяльності) та кількості зайнятих працівників, обсяги реалізованої продукції та доданої вартості за витратами виробництва щорічно зростали.

Таблиця 1

Показники результативності розвитку торговельної галузі у 2013-2021 рр.

Роки	Кількість діючих суб'єктів господарювання, тис. од.	Кількість зайнятих працівників, тис. осіб	Обсяг реалізованої продукції, млрд. грн	Додана вартість за витратами виробництва суб'єктів господарювання, млрд. грн	Капітальні інвестиції, млрд. грн
2013	890,7	2518,6	1782,4	221,6	22,2
2014	988,7	2409,3	1795,7	327,0	20,7
2015	989,1	2202,0	2159,3	322,8	20,7
2016	910,4	2182,3	2628,7	368,0	30,0
2017	837,8	2223,1	3351,2	504,2	33,7
2018	818,2	2355,6	4110,1	582,2	51,8
2019	834,2	2385,3	4345,9	649,3	44,2
2020	826,1	2353,5	4519,5	828,2	41,7
2021	777,4	2337,4	5994,8	981,6	58,8
Зміна (±) 2021 до 2013	-113,3	-181,2	4212,4	760,0	36,6
Приріст 2023 до 2010, %	87,3	92,8	336,3	443,0	264,9

Джерело: сформовано і розраховано за даними [15]

В умовах війни торговельна галузь виконує важливу соціально-економічну місію забезпечення основних життєво необхідних потреб громадян попри складність організації торгівлі та втрати від повномасштабних бойових дій, окупації територій та терористичних атак росії. Серед основних проблем торговельної галузі НБУ відзначає ускладнення процесів реалізації та обслуговування покупців через втрати майна, зменшення кількості функціонуючих магазинів, руйнування критичної інфраструктури, логістики, зростання виробничих витрат, зниження доходів населення, скорочення можливостей товарного забезпечення тощо [16].

Однак навіть в надзвичайно складних умовах бізнес продовжує працювати, об'єкти роздрібної торгівлі у різних сегментах ринку нарощують темпи відновлення. Зокрема, у квітні 2023

р. працювало 16,3 тис. об'єктів роздрібно́ї торгівлі, що становило 97% довоєнного рівня (рис. 2). Попри надскладні умови функціонування, особливо на територіях, щойно звільнених з окупації, торговельна галузь швидкими темпами відновлює критично важливу інфраструктуру забезпечення громадян необхідними товарами.

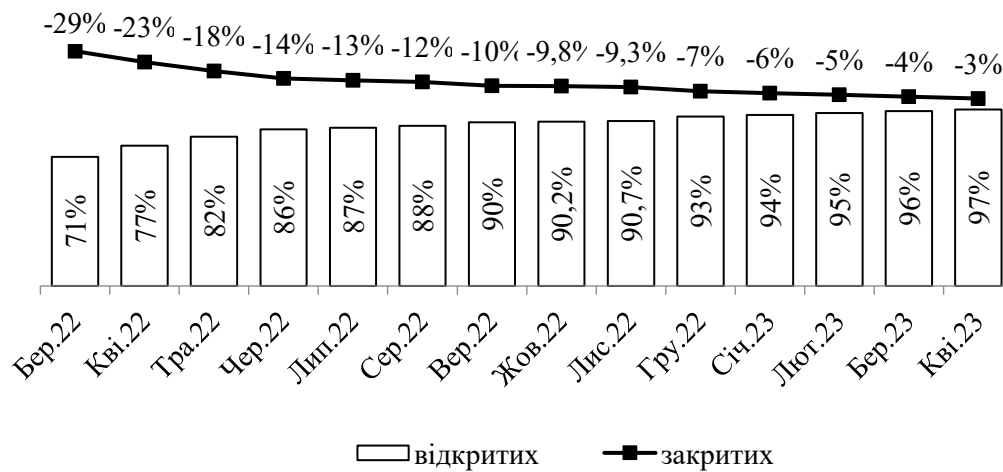

Рис. 2. Динаміка об'єктів роздрібно́ї торгівлі України під впливом повномасштабної війни
Джерело: побудовано за даними [17]

Зауважимо, що Угодою про асоціацію між Україною та ЄС передбачено сприяння розвитку торгівлі та залученню прямих іноземних інвестицій в розвиток галузі [18, гл. 13]. Отож, постає питання виявлення інвестиційних можливостей відновлення та інноваційного розвитку галузі в довгостроковій перспективі.

У науковому середовищі концептуальні засади сучасного розвитку торговельної галузі розроблялись доволі активно. Методологічну основу дослідження системи внутрішньої торгівлі запропонував В. Апопій, який визначив її ядро (організаційні елементи) та ресурси, а також впорядковану сукупність господарських, коопераційних та інтеграційних зв'язків між ними. Водночас науковець підкреслює організаційні проблеми управління галуззю, зокрема несформованість державної торговельної політики, недосконалість інституційного забезпечення розвитку [9]. Аналізуючи вектори розвитку торговельної галузі України, В. Петренко та А. Карнаушенко також зауважують про відсутність стратегії розвитку торгівлі в законодавчій базі, визначаючи даний недолік основним гальмівним чинником для впровадження міжнародних стандартів і тенденцій розвитку [19]. Оскільки описані проблеми так і не були вирішені, вважаємо, що це може стати на заваді активізації інвестиційно-інноваційним процесам післявоєнного відновлення галузі.

М. Барна запропонувала концепцію розвитку внутрішньої торгівлі, яка охоплює підвищення динамізму бізнес-середовища, використання консенсус-прогнозів для визначення стратегічних орієнтирів і планування цілеспрямованих інституціональних впливів, створення стимулюючого конкурентного клімату та формування дієвих механізмів інвестування розвитку [11]. Зауважимо, що запропонована науковицею концепція може розглядатись як теоретичний базис регулювання державними органами процесів розвитку галузі, однак до сьогодні в правовому полі України відсутній закон про внутрішню торгівлю, що стримує потік капіталовкладень через значну кількість ризиків невизначеності зовнішнього середовища.

Одним з найважливіших завдань повоєнного відновлення торговельної галузі в Україні є подолання бідності. В результаті військової агресії росії у 2022 р. рівень бідності в Україні зріс з 5,5% до 24,2% (рис. 3).

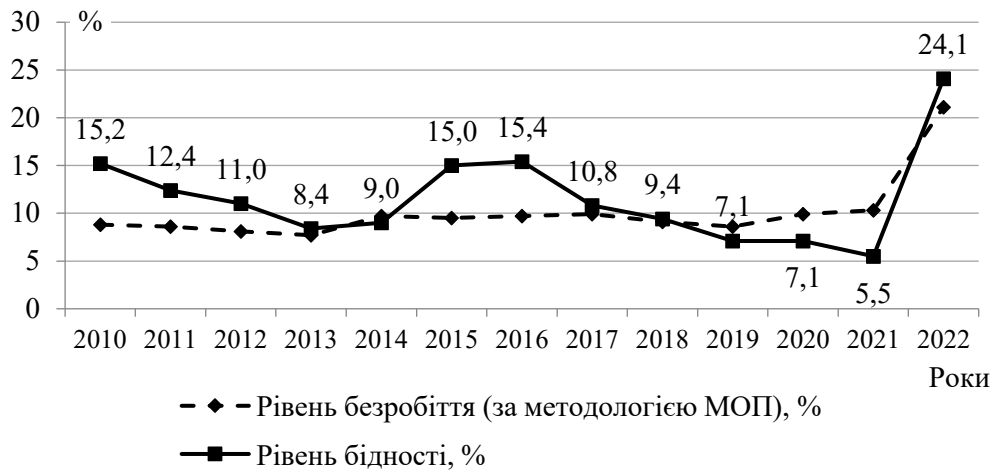

Рис. 3. Динаміка рівнів безробіття та бідності в Україні у 2010-2021 рр.

Джерело: побудовано за даними [15]

Водночас різке зростання рівня інфляції до 26,6% та рівня безробіття до 21,1% на кінець 2022 р. (табл. 2) актуалізують загрозу виникнення тотальної бідності для понад 55% українців [20].

Таблиця 2

Показники ВВП, інфляції, рівня безробіття та рівня бідності в Україні з 2010-2022 рр.

Рік	ВВП (з розрахунку на 1 особу населення), тис. грн	Індекс споживчих цін, %	Рівень безробіття (за методологією МОП), %	Рівень бідності, %
2010	23,6	109,1	8,8	15,2
2011	28,8	104,6	8,6	12,4
2012	30,9	99,8	8,1	11
2013	32,0	100,5	7,7	8,4
2014	35,8	124,9	9,7	9
2015	46,2	143,3	9,5	15
2016	55,9	112,4	9,7	15,4
2017	70,2	113,7	9,9	10,8
2018	84,2	109,8	9,1	9,4
2019	94,6	104,1	8,6	7,1
2020	100,4	105,0	9,9	7,1
2021	131,9	110,0	10,3	5,5
2022	126,2	126,4	21,1	24,1

Джерело: побудовано за даними [21]

Для забезпечення ліквідації крайньої бідності та підвищення рівня добробуту населення, відповідно до рекомендацій Світового банку, управління інвестиціями в розвиток торгівлі має спрямовуватись на досягнення 3 головних цілей: забезпечення вільного доступу до ринків, регіональної інтеграції та управління шоками (сприяння інклюзії). Зокрема, вплив на ціноутворення шляхом покращення інвестиційного клімату на де окупованих або звільнених від бойових дій територіях може сприяти зменшенню рівня бідності і збільшити реальні доходи двох нижніх квінтилів населення [22].

Завдяки іноземним інвестиціям вітчизняна торговельна галузь може набути вигоду як від доступу до інноваційних продуктів, так і від впровадження інноваційних управлінських та бізнес-практик, сучасних маркетингових та організаційних моделей ритейлу. Запровадження такого роду інновацій зазвичай відбувається в контексті різноспрямованих торгових і виробничих ланцюжків, на шляху просування яких є безліч бар'єрів ринкового та інституційного регулювання. Інвестиційна співпраця з країнами-донорами післявоєнного відновлення окреслює можливість якісного переходу України до включення у глобальний ланцюг створення вартості замість відновлення знищених війною та адаптацією до вимог ЄС вітчизняних ланцюгів створення вартості.

Усвідомлюючи важливість планування відбудови вітчизняної економіки після перемоги, вище керівництво України здійснює відповідні інституційні ініціативи, у т.ч. із міжнародними організаціями. Уряди США, ЄС, інших країн G7, міжнародні фінансові установи залучаються до вирішення проблеми соціально-економічної відбудови України. Координація потенційних донорів та інвесторів має на меті створення і реалізацію реанімаційних планів у різних галузях для

забезпечення відсутності дублювання зусиль та ефективного використання обмежених доступних ресурсів. На конференції в Lugano (Швейцарія) в 2022 р. Уряд презентував План Відновлення України, розрахований на 10 років і спрямований на прискорення стійкого економічного зростання. Основними його принципами визначено:

- доступ до ринків ЄС та країн G7, що допоможе українським підприємцям інтегруватися у світові торгові ланцюги;
- отримання статусу кандидата, а згодом повноправне членство в ЄС, що надасть Україні доступ до структурних фондів ЄС;
- побудову економіки на принципах дерегуляції та лібералізації;
- перехід від сировинно-аграрного типу економіки до інноваційно-технологічного типу [23].

Практичне втілення Плану Відновлення потребуватиме значних потоків інвестицій, які передбачається спрямувати насамперед в інноваційні проекти післявоєнної стабілізації. Водночас, планування післявоєнного відновлення галузей економіки потребує розробки адекватних механізмів подолання наслідків війни для соціально-економічної системи України у площині інноваційної відбудови.

Водночас лібералізація торгівлі у період післявоєнного відновлення економіки України може мати й певні негативні наслідки. Так, посилення інвестиційної складової у розвитку торговельної галузі може спричинити до зростання конкуренції із сильнішими іноземними операторами ринку, що загрожує зниженням попиту на менш конкурентоспроможне внутрішнє забезпечення населення товарами і послугами, супроводжуючись подальшими тенденціями вивільнення торговельного персоналу з вітчизняного ринку праці.

Отож, інституційне регулювання інвестиційної активності в торговельній галузі потребує взаємоузгодженого розвитку інструментів державного управління та ринкових механізмів. Цілком погоджуємось із висновками дослідження Т. Ставерської, що для подолання глобальних кризових явищ в економіці України важливо забезпечити сталий розвиток торговельної галузі на засадах ієрархічного структурування рівнів фінансових відносин [12]. В якості детермінант сталого розвитку галузі на макро- та мезорівнях авторка пропонує використання структурних (галузевих) показників формування ВВП та ВРП для визначення регіональних особливостей розвитку, своєчасного виявлення загроз кризи за економічними, фінансовими, соціальними та екологічними компонентами і формування відповідних інституційних важелів впливу.

Зазначимо, що метою запровадження в Україні у 2015 р. Стратегії сталого розвитку було визначено втілення європейських стандартів життя населення з врахуванням векторів розвитку (шляхом структурних реформ), відповідальності та безпеки (шляхом гарантування державою захищеності інвестицій та приватної власності, а також безпечного стану довкілля і доступу до харчових продуктів і промислових товарів) [24]. В умовах післявоєнного відновлення торговельної галузі особливо доречними є зауваження Н. Попадинця зі співавт. щодо стратегії розвитку українського ринку споживчих товарів, які описують її як цілісну систему намірів і заходів, спрямованих на інтенсифікацію внутрішнього виробництва у середньостроковій перспективі з метою гарантування продовольчої безпеки України [14]. Водночас, О. Школенко, Е. Терещенко та І. Стояненко наголошують на необхідності інституційного регулювання для досягнення цілей сталого розвитку у сфері торгівлі, зокрема є нагальна необхідність врахування потреб галузі під час розроблення національних стратегій розвитку та сприяння скороченню масштабів бідності, організації нових робочих місць і відновленню пошкодженої (знищеної в результаті війни) торговельної інфраструктури [25]. Для забезпечення інноваційно-інвестиційної активності торговельна галузь потребує також вирішення проблеми нетарифного регулювання та підтримки МСП. З урахуванням рекомендацій науковців вважаємо, що практичні заходи з розробки стратегії відновлення вітчизняної галузі торгівлі мають ґрунтуватись на комплексному застосуванні правових механізмів та організаційних інструментів сталого розвитку (рис. 4).

Водночас, оновлення потреб споживачів стає каталізатором для суб'єктів торговельної діяльності щодо пошуку нових можливостей для їх ефективного забезпечення, стимулюючи інвестиції в розвиток інноваційних форм і методів торговельного обслуговування, раціоналізації торгово-технологічних і логістичних процесів. Отож, інтенсифікація розвитку торговельної галузі, як показують В. Апопій та М. Чорна, характеризується і забезпечується випереджальним зростанням за рахунок інвестицій у впровадження інноваційних технологій продажу, управлінських практик, механізмів конкурентної боротьби та маркетингових прийомів [27]. Зрозуміло, що процеси післявоєнного відновлення галузі потребують перегляду державної політики підтримки інвестиційної та інноваційної активності, включення до неї елементів

регулювання внутрішнього ринку продовольчих та промислових товарів з врахуванням наявних трансформацій соціально-економічного становища значної частки українського суспільства.

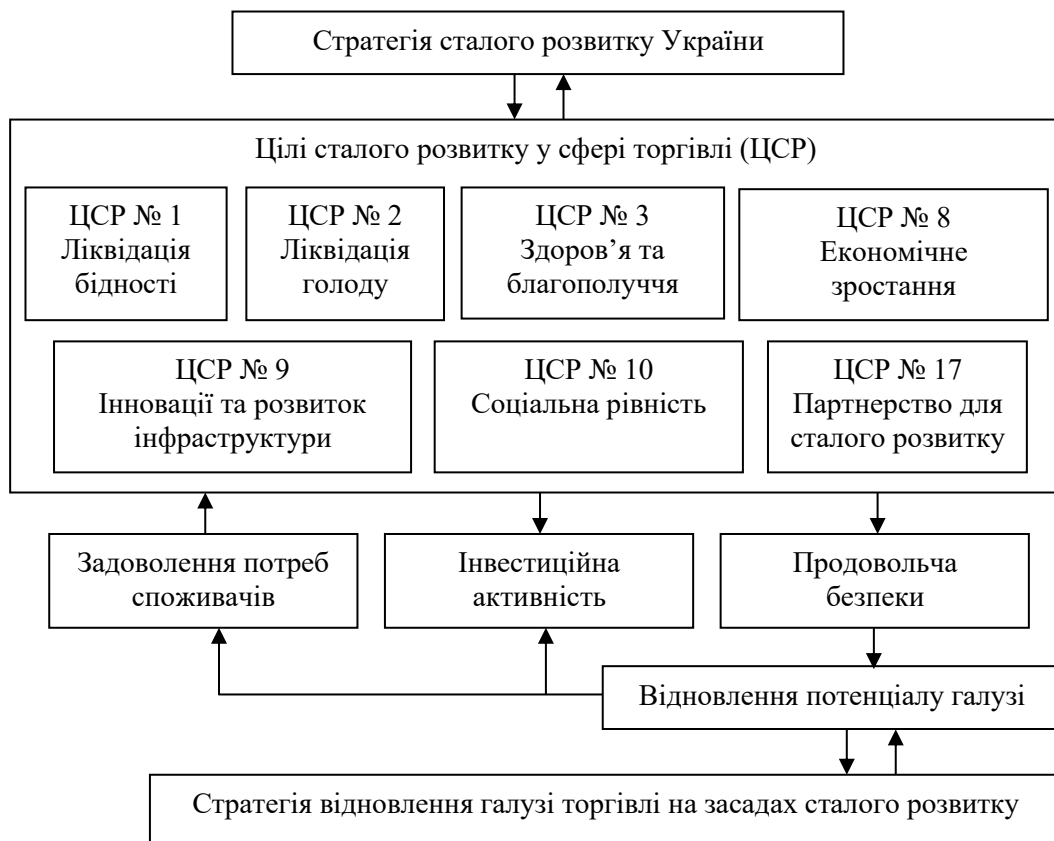

Рис. 4. Місце стратегії післявоєнного відновлення галузі торгівлі у забезпеченні сталого розвитку економіки України

Джерело: розроблено на основі [14, 24]

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Проведений аналіз наукових доробок та статистичних показників у довоєнний період та під впливом повномасштабної війни дозволив підтвердити вплив інвестиційних процесів на розвиток торговельної галузі, що дає підстави стверджувати про їх важливість для її післявоєнного відновлення. Виявлені довоєнні тренди капітальних інвестицій доводять зацікавленість вітчизняних інвесторів у розвитку внутрішньої торгівлі. Виявлено основні проблеми функціонування галузі в умовах війни, які полягають у руйнуванні торговельної інфраструктури та логістики, зростанні виробничих витрат, зниженні рівня доходів населення, скороченні можливостей товарного забезпечення. Організаційні проблеми управління торговельною галуззю включають несформованість державної торговельної політики та недосконалість інституційного забезпечення її розвитку. З'ясована соціально-економічна місія торговельної галузі у період війни, яка полягає у забезпеченні життєво необхідних потреб громадян та подолання бідності. Сформульовано головні цілі управління інвестиціями в розвиток торгівлі, які полягають у забезпеченні вільного доступу до ринків, регіональній інтеграції та сприянні інклюзії. Дослідження інвестиційних можливостей відновлення галузі в довгостроковій перспективі висвітлює роль співпраці з іноземними інвесторами для запровадження продуктивних, організаційних і маркетингових інновацій в якості основи післявоєнного розвитку. Виявлено такі можливі негативні наслідки лібералізації торгівлі, як зниження попиту на внутрішнє забезпечення товарного ринку та вивільнення торговельного персоналу з ринку праці. Розроблено параметри інституційного регулювання інвестиційної активності та надано практичні рекомендації щодо розробки стратегії відновлення вітчизняної галузі торгівлі на засадах сталого розвитку економіки України. Відновлення ефективної діяльності торговельної на засадах інноваційності потребує розробки механізмів ефективної інноваційно-інвестиційної підтримки, що відкриває перспективи подальших досліджень.

Література

1. Хмарська І. А., Кучерява К. Я., Клімова І. О. Особливості післявоєнного відновлення економіки України. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 42. С. 31-38. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-31>.
2. Шаповалов М. Концептуальні засади післявоєнного відновлення економіки України. *Молодий вчений*. 2023. № 6(118). С. 99-104. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-6-118-20>.
3. Гришко В. І., Киричук Б. С. Євроінтеграція як запорука післявоєнного відновлення України: актуальні проблеми та перспективи розвитку. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. Вип. 4. С. 30-36. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2022.4.1.5>.
4. Шацька З. Я. Прогнозні сценарії післявоєнного відновлення підприємницьких структур аграрної сфери України. *Журнал стратегічних економічних досліджень*. 2023. № 1(12). С. 56-63. DOI: <https://doi.org/10.30857/2786-5398.2023.1.6>.
5. Chowdhury P. R., Medhi H., Bhattacharyya K. G., Hussain C. M. Severe deterioration in food-energy-ecosystem nexus due to ongoing Russia-Ukraine war: A critical review. *Science of The Total Environment*. 2023. Art. 166131. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2023.166131>.
6. Cui L., Yue S., Nghiem X.-H., Duan M. Exploring the risk and economic vulnerability of global energy supply chain interruption in the context of Russo-Ukrainian war. *Resources Policy*. 2023. Vol. 81. Art. 103373. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.resourpol.2023.103373>.
7. Eicher Th. S., Kawai R. IMF trade forecasts for crisis countries: Bias, inefficiency, and their origins. *International Journal of Forecasting*. 2022. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijforecast.2022.07.006>.
8. Sheth J., Usley C. The geopolitics of supply chains: Assessing the consequences of the Russo-Ukrainian war for B2B relationships. *Journal of Business Research*. 2023. Vol. 166. Art. 114120. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2023.114120>.
9. Апопій В. В. Проблеми розвитку і управління внутрішньої торгівлі як системи. *Перспективи розвитку науки і бізнесу в глобальному середовищі: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 20 трав. 2020 р.)*. Тернопіль : ТНЕУ, 2020. С. 24-25.
10. Апопій В. В., Лихолат С. М., Андрійів Н. С. Характер розвитку внутрішньої торгівлі і трансформація її функцій. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Сер. економічна. 2017. № 1. С. 188-199.
11. Барна М. Ю. Концепція розвитку системи внутрішньої торгівлі України в сучасних умовах трансформації. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 10. С. 63-70.
12. Ставерська Т. О. Визначення стратегічних пріоритетів забезпечення сталого розвитку торговельної галузі в умовах кризи. *Фінансові механізми антикризового управління: сучасні реалії та стратегічні орієнтири: колективна монографія*. Харків: Вид-во Іванченка І. С., 2018. С. 170-183.
13. Трут О. О. Передумови та фактори результативного розвитку внутрішньої торгівлі України. *Економічний вісник НТУУ КПІ*. 2021. № 20. С. 37-43. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.20.2021.252597>.
14. Попадинець Н. М., Іртищева І. О., Крамаренко І. С., Данило С. І., Журавель Ю. В. Стратегічні орієнтири державного регулювання розвитку внутрішнього ринку споживчих товарів. *Регіональна економіка*. 2020. № 2. С. 131-143. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2020-2-11>.
15. *Державна служба статистики України* : сайт. URL: <https://ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 08.08.2023).
16. НБУ. Бізнес погіршив оцінки ділової активності через втрати від повномасштабної війни. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news> (дата звернення: 08.08.2023).
17. Єрмакова Я. 430 днів спротиву. *Інфографіка Асоціації ритейлерів України*. 2023. URL: <https://gau.ua/povyni/magaziniv-vtratili-merezhi-14/> (дата звернення: 08.08.2023).
18. *Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони*. Документ 984_011, редакція від 25.10.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text. (дата звернення: 08.08.2023).
19. Петренко В. С., Карнаушенко А. С. Активізація розвитку торговельної галузі України. *Таврійський науковий вісник*. Сер.: Економіка. 2020. № 1. С. 139-147. DOI: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2020.1.17>.
20. The World Bank. World Bank's Peace Project Supports Key Government Programs in Ukraine. URL: https://www.worldbank.org/en/news/feature/2023/07/10/?cid=eca_fb_ukraine_uk_ext (дата звернення: 02.08.2023).

21. Міністерство фінансів України. Економіка України. Індокси. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/ekonomu/> (дата звернення: 08.08.2023).
22. UNIDO. Trade Policy Development – WBG. URL: <https://hub.unido.org/category/trade-policy-development-wbg> (дата звернення: 02.08.2023).
23. *Ukraine's National Recovery Plan*. National Recovery Council. URL: https://uploads-ssl.webflow.com/Ukraine_Recovery_Plan_blueprint_ENG.pdf (дата звернення: 02.08.2023).
24. *Про Стратегію сталого розвитку «Україна - 2020»*: Указ Президента України. Документ 5/2015 від 12.01.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10> (дата звернення: 08.08.2023).
25. Школенко О. Б., Терещенко Е. Ю., Стояненко І. В. Роль торгівлі в забезпеченні реалізації цілей сталого розвитку. *Проблеми сучасних трансформацій*. Сер. економіка та управління. 2023. № 8. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-8-03-02>.
26. Лачкова Л. І., Лачкова В. М. Соціально-економічні диспропорції розвитку підприємств торгівлі України. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2019. № 1. С. 99-109.
27. Апопій В. В., Чорна М. В. Ключові макроекономічні тенденції сучасного розвитку внутрішньої торгівлі України. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2020. Вип. 1(31). С. 148-162. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.3932747>.

References

1. Khmarska, I. A., Kucheriava, K. Ya., Klimova, I. O. (2022). Features of the post-war economic recovery of Ukraine [Osoblyvosti pisliavoiennoho vidnovlennia ekonomiky Ukrainy]. *Ekonomika ta suspilstvo*, Vol. 42, s. 31-38. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-31>. [in Ukrainian].
2. Shapovalov, M. (2023). Conceptual foundations of the post-war economic recovery of Ukraine [Kontseptualni zasady pisliavoiennoho vidnovlennia ekonomiky Ukrainy]. *Molodyi vchenyi*, No. 6(118), s. 99-104. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-6-118-20>. [in Ukrainian].
3. Hryshko, V. I., Kyrychuk, B. S. (2022). European integration as a key to the post-war recovery of Ukraine: current problems and prospects for development [Ievrointehratsiia yak zaporuka pisliavoiennoho vidnovlennia Ukrainy: aktualni problemy ta perspektyvy rozvytku]. *Pivdenoukrainskyi pravnychi chasopys*, Vol. 4, s. 30-36. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2022.4.1.5>. [in Ukrainian].
4. Shatska, Z. Ya. (2023). Prognostic scenarios of the post-war recovery of business structures in the agrarian sphere of Ukraine [Prohnozni stsenarii pisliavoiennoho vidnovlennia pidpriemnytskykh struktur ahranoi sfery Ukrainy]. *Zhurnal stratehichnykh ekonomichnykh doslidzhen*, No. 1(12), s. 56-63. DOI: <https://doi.org/10.30857/2786-5398.2023.1.6>. [in Ukrainian].
5. Chowdhury, P. R., Medhi, H., Bhattacharyya, K. G., Hussain, C. M. (2023). Severe deterioration in food-energy-ecosystem nexus due to ongoing Russia-Ukraine war: A critical review. *Science of The Total Environment*, Art. 166131. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2023.166131>.
6. Cui, L., Yue, S., Nghiem, X.-H., Duan, M. (2023). Exploring the risk and economic vulnerability of global energy supply chain interruption in the context of Russo-Ukrainian war. *Resources Policy*, Vol. 81, Art. 103373. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.resourpol.2023.103373>.
7. Eicher, Th. S., Kawai, R. (2022). IMF trade forecasts for crisis countries: Bias, inefficiency, and their origins. *International Journal of Forecasting*. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijforecast.2022.07.006>.
8. Sheth, J., Uslay, C. (2023). The geopolitics of supply chains: Assessing the consequences of the Russo-Ukrainian war for B2B relationships. *Journal of Business Research*, Vol. 166, Art. 114120. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2023.114120>.
9. Apopii, V. V. (2020). *Problems of development and management of domestic trade as a system* [Problemy rozvytku i upravlinnia vnutrishnoi torhivli yak systemy]. *Perspektyvy rozvytku nauky i biznesu v hlobalnomu seredovyshchi: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Ternopil, 20 trav. 2020 r.)*. Ternopil : TNEU, s. 24-25. [in Ukrainian].
10. Apopii, V. V., Lykholat, S. M., Andriiv, N. S. (2017). The nature of the development of domestic trade and the transformation of its functions [Kharakter rozvytku vnutrishnoi torhivli i transformatsiia yii funktsii]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav. Ser. ekonomichna*, No. 1, s. 188-199. [in Ukrainian].
11. Barna, M. Yu. (2015). The concept of the development of the internal trade system of Ukraine in modern conditions of transformation [Kontsepsiia rozvytku systemy vnutrishnoi torhivli Ukrainy v suchasnykh umovakh transformatsii]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, No. 10, s. 63-70. [in Ukrainian].
12. Staverska, T. O. (2018). Definition of strategic priorities for ensuring the sustainable development of the trade industry in crisis conditions [Vyznachennia stratehichnykh priorytetiv zabezpechennia staloho rozvytku torhovelnoi haluzi v umovakh kryzy]. *Finansovi mekhanizmy antykryzovoho upravlinnia: suchasni realii ta stratehichni oriientyry: monohrafiia*. Kharkiv: Vyd-vo Ivanchenka I, s. S. 170-183. [in Ukrainian].
13. Trut, O. O. (2021). Prerequisites and factors of effective development of internal trade of Ukraine [Peredumovy ta faktory rezultatyvnoho rozvytku vnutrishnoi torhivli Ukrainy]. *Ekonomichnyi visnyk NTUU KPI*, No. 20, s. 37-43. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.20.2021.252597>. [in Ukrainian].
14. Popadynets, N. M., Irtyshcheva, I. O., Kramarenko, I. S., Danylo, S. I., Zhuravel, Yu. V. (2020). Strategic guidelines for state regulation of the development of the domestic consumer goods market [Stratehichni oriientyry derzhavnogo rehuliuвання rozvytku vnutrishnoho rynku spozhyvchykh tovariv]. *Rehionalna ekonomika*, No. 2, s. 131-143. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2020-2-11>. [in Ukrainian].
15. *State Statistics Service of Ukraine*: website [Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy: sait]. Retrieved from: www.ukrstat.gov.ua. (access date: 08.08.2023). [in Ukrainian].
16. NBU (2022). Business downgraded estimates of business activity due to losses from full-scale war [Biznes

pohirshyv otsinky dilovoi aktyvnosti cherez vtraty vid povnomasshtabnoi viiny]. Retrieved from: <https://bank.gov.ua/ua/news> (access date: 08.08.2023). [in Ukrainian].

17. Yermakova, Ya. (2023). 430 days of resistance [430 dnev sprotyvu]. *Infografika Asotsiatsii ryteileriv Ukrainy*. Retrieved from: <https://rau.ua/novyni/magaziniv-vtratile-merezhi-14/> (access date: 08.08.2023). [in Ukrainian].

18. *Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their member states, on the other hand*, No. 984_011, 25.10.2022 [Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnyimi derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony, No. 984_011, 25.10.2022]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text. (access date: 08.08.2023). [in Ukrainian].

19. Petrenko, V. S., Karnausenko, A. S. (2020). Activation of the development of trade industry of Ukraine [Aktyvizatsiia rozvytku torhivnoi haluzi Ukrainy]. *Tavriiskyi naukovyi visnyk*. Ser.: Ekonomika, No. 1, s. 139-147. DOI: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2020.1.17>. [in Ukrainian].

20. The World Bank (2023). World Banks Peace Project Supports Key Government Programs in Ukraine. Retrieved from: https://www.worldbank.org/en/news/feature/2023/07/10/?cid=eca_fb_ukraine_uk_ext (access date: 02.08.2023).

21. Ministry of Finance of Ukraine (2023). Ukraine economy. Indexes [Ekonomika Ukrainy. Indeksy]. Retrieved from: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/> (access date: 08.08.2023). [in Ukrainian].

22. UNIDO (2022). Trade Policy Development - WBG. Retrieved from: <https://hub.unido.org/category/trade-policy-development-wbg> (access date: 02.08.2023).

23. *Ukraines National Recovery Plan. National Recovery Council*. Retrieved from: https://uploads-ssl.webflow.com/Ukraine_Recovery_Plan_blueprint_ENG.pdf (access date: 02.08.2023).

24. *On the Sustainable Development Strategy «Ukraine - 2020»*: Decree of the President of Ukraine, No. 5/2015, 12.01.2015 [Pro Stratehiiu staloho rozvytku «Ukraina - 2020» : Ukaz Prezydenta Ukrainy, No. 5/2015, 12.01.2015]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10> (access date: 08.08.2023). [in Ukrainian].

25. Shkolenko, O. B., Tereshchenko, E. Yu., Stoianenko, I. V. (2023). The role of trade in ensuring the realization of the goals of sustainable development [Rol torhivli v zabezpecheni realizatsii tsilei staloho rozvytku]. *Problemy suchasnykh transformatsii*. Ser. ekonomika ta upravlinnia. 2023, No. 8. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-8-03-02>. [in Ukrainian].

26. Lachkova, L. L., Lachkova, V. M. (2019). Socio-economic disproportions in the development of trade enterprises of Ukraine [Sotsialno-ekonomichni dysproportsii rozvytku pidpryiemstv torhivli Ukrainy]. *Ekonomichna stratehiia i perspektyvy rozvytku sfery torhivli ta posluh*. 2019, No. 1, s. 99-109. [in Ukrainian].

27. Apopii, V. V., Chorna, M. V. (2020). Key macroeconomic trends of the modern development of internal trade of Ukraine [Kliuchovi makroekonomichni tendentsii suchasnoho rozvytku vnutrishnoi torhivli Ukrainy]. *Ekonomichna stratehiia i perspektyvy rozvytku sfery torhivli ta posluh*, Vol. 1(31), s. 148-162. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.3932747>. [in Ukrainian].

THE ROLE OF INVESTMENT PROCESSES IN THE POST-WAR DEVELOPMENT OF TRADE INDUSTRY OF UKRAINE

HRYNIV Volodymyr¹, KLEPANCHUK Olha²

¹ Lviv University of Trade and Economics

² Ivan Franko National University of Lviv

The study is dedicated to identifying the relationships between the activation of investment activity and the possibility of post-war recovery of the trade industry of Ukraine and its further effective development based on innovative changes. Methods of formalized analysis of scientific literature were used to solve the tasks, in combination with the analysis of statistical indicators of the development of the trade industry in the pre-war period and under the influence of a full-scale war. The impact of investment processes on the development of the trade industry has been confirmed, which gives grounds for asserting their importance for its post-war recovery. The pre-war trends of capital investments were revealed, which proves the interest of domestic investors in the development of domestic trade. The problems of the functioning of the industry in the conditions of war and the organizational problems of the management of the trade industry were revealed. The socio-economic mission of the trade industry has been clarified and the main goals of investment management in the development of trade have been formulated. The role of cooperation with foreign investors in the long term for the introduction of product, organizational and marketing innovations as the basis of post-war development is highlighted. Possible negative consequences of trade liberalization for the domestic product market and the labor market have been identified. The parameters of the institutional regulation of investment activity were developed and practical recommendations were provided for the development of a strategy for the restoration of the domestic trade industry on the basis of the sustainable development of the economy of Ukraine. The restoration of effective commercial activities based on innovativeness requires the development of mechanisms for effective innovation and investment support, which opens up prospects for further research.

Keywords: investment activity; post-war recovery; innovations; trade policy; institutional support; strategic planning; sustainable economic development